

ЮВІЛЕЙ ОДЕСЬКОГО ІСТОРИКА

Одеський державний університет внутрішніх справ випустив бібліографічний покажчик друкованих праць доктора історичних наук, професора С. А. Цвілюка (Одеса, 2011. — 104 с.), упорядкований О. В. Гонтарем і В. Б. Кузьменком, присвячений 80-річному ювілею вченого, що відзначається цього року. Покажчик дає досить повне уявлення про діапазон дослідницьких інтересів відомого одеського історика і публіциста.

Бібліографія укладена за хронологічним принципом і включає понад 300 назв книг, брошур, статей, рецензій та інших друкованих праць, опублікованих упродовж 1960–2010 років. Вміщені у додатку відомості про участь професора С. А. Цвілюка у наукових і науково-практичних конференціях, деякі рецензії на останні книги та матеріали біографічного характеру дозволяють висвітлити його внесок у розвиток української історичної науки, а також сприяють більш широкому ознайомленню з його життям і творчістю.

Народився Семен Антонович Цвілюк у селянській родині на Вінниччині. По закінченні семирічної школи працював у колгоспі, а згодом — шахтарем на Донбасі, де одночасно навчався у вечірній школі робітничої молоді гірничого міста Кадіївки (нині м. Стаханов) Луганської області. В 1952 році поступив на історичний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, після завершення якого займався журналістикою. Починаючи з 1961 року, працював в апараті Одеського обкому КП України, а в 1970–1973 рр. — директором республіканського книжкового видавництва «Маяк». Був членом редакційної колегії та відповідальним секретарем історико-краєзнавчого видання «Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область».

С. А. Цвілюк пройшов плідний шлях викладача вищих навчальних закладів Одеси. З вересня 1973 по вересень 2001 року займався педагогічною і науковою роботою в Одеському сільськогосподарському інституті (тепер — Одеський держав-

ний аграрний університет) та Одеському національному політехнічному університеті. Працював старшим викладачем, доцентом, професором кафедр суспільствознавства, філософії та історії України. З вересня 2001 року — професор кафедри історії державності України та культурології Одеського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ (нині — кафедра українознавства Одеського державного університету внутрішніх справ). Викладає історію України та культурологію, а також веде спецкурс для студентів магістратури з навчальної дисципліни «Організація та проведення наукових досліджень».

В коло основних наукових інтересів професора С. А. Цвілюка входять національно-культурні та історико-лінгвістичні процеси в Україні ХХ століття — винятково важливі, складні і гострі питання наукової проблематики, пов'язані з їх осмисленням, аналізом і оцінкою, і які залишили вагомий слід в новітній історії нашого народу. Синтезуючи великий обсяг історичних знань з даної теми, автор у своїх працях відтворює воістину тернисті шляхи культурного відродження української нації в двадцятому столітті, майже дві третини якого належать добі тоталітарної комуністичної диктатури, показує весь драматизм процесів, пов'язаних із цим періодом, коли великі творчі досягнення талановитого українського народу переплелися з його трагічними втратами, передусім за часів тиранічного сталінського режиму, що увійшов в нашу історію як епоха «Розстріляного Відродження» — епоха свідомого і безпрецедентного знищення творців української національної культури та мільйонних мас її носіїв.

Написані на документальних джерелах, науковій літературі, енциклопедичних виданнях і посібниках, вони проливають світло на особливості національно-культурного життя в Україні ХХ століття у контексті суперечливих, драматично-трагічних процесів соціально-економічної та суспільно-політичної історії 20–30-х років. Всі книги С. А. Цвілюка сповнені щирою любов'ю до свого народу та його культури.

Щедрим ужинок у творчому доробку професора С. А. Цвілюка є його дослідження у царині шевченкознавства. Монографія «Історична мудрість Великого Кобзаря. Історизм і соціально-політичний вимір епічних творів Тараса Шевченка»

(Одеса, 2008. — 312 с.), брошури, публікації у збірниках, альманахах і журналах присвячені малодослідженій і цікавій проблемі в шевченкознавстві — історичним і соціально-політичним поглядам в епічних творах Тараса Шевченка.

Багатьох можуть зацікавити видання з історії української мови та писемності, особливо монографія «Духовний код нації: З історії української мови та писемності: Історико-лінгвістичні етюди» (Одеса, 2007. — 400 с.), в якій подано наукову інтерпретацію теорії древності і самотності українців, їхньої мови та культури. У книзі С. А. Цвілюк наводить умовиводи найавторитетніших спеціалістів світової класичної лінгвістики, зокрема, й російських, коли доводить про глибинну древність української мови. Науково доводили про древність і самотність української мови М. Максимович, П. Житецький, О. Потєбня.

Справжнім відкриттям для багатьох читачів книги, безсумнівно, стануть висновки дослідника походження мов М. Красуського, який зазначав у 1879 році: «Займаючись тривалий час порівнянням арійських мов, я прийшов до переконання, що малоросійська мова не тільки старша від усіх слов'янських, не виключаючи так званої старослов'янської, а й санскритської, грецької, латинської та інших арійських мов». Апелюючи до висновків фахівців, які аналізували прадавні мовотворчі процеси, професор С. А. Цвілюк наголошує на тому, що українська мова увібрала в себе значну частину праслов'янської мовної спадщини, яка в інших слов'янських мовах відображена меншою мірою або й зовсім зникла, що рубіж XI–XII століть можна умовно визначити початком самостійної історії української мови.

Професор С. А. Цвілюк — член редакційної колегії періодичних наукових видань: ВАКівського наукового громадсько-політичного збірника «Інтелігенція і влада» серії «Історія» та історико-краєзнавчого наукового альманаху «Південний Захід. Одесика». Науковий редактор ряду монографій, збірників наукових статей і матеріалів, навчально-методичних посібників. Вчений є співавтором підручника «Філософія», затвердженого Міністерством освіти і науки України.

Професор С. А. Цвілюк подає приклад патріотизму та вірності своєму народові, порядності, людяності, оптимізму, доброти й інших світлих рис загальнолюдської моралі.

Без перебільшення можна зазначити, що як справжній український інтелігент, С. А. Цвілюк гідно виконує свою соціальну місію, визначену нашим духовним пастирем І. Я. Франком. Геніальний письменник і мислитель наголошував про роль інтелігенції у формуванні свідомості в цілому, і національної зокрема, пізнанні та осмисленні джерел устремлень народу й усвідомленні їхньої сутності як логічно сформованих ідей, концепцій, вчень, ідеалів, збагаченні ними народної духовної сутності, одухотворенні свідомості народу до сприйняття національної ідеї, усвідомленні своєї національної ідентичності.

Григорій ГОНЧАРУК, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету, заслужений працівник освіти України;
Олена ШАНОВСЬКА, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Одеського національного політехнічного університету.